

TÁRSADALOMISMERET

EMELT SZINTŰ ÉRETTSÉGI VIZSGA

2012. október 26. 14:00

Az írásbeli vizsga időtartama: 240 perc

Pótlapok száma	
Tisztázati	
Piszkozati	

EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTÉRIUMA

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Fontos tudnivalók

A feladatsor két részből áll:

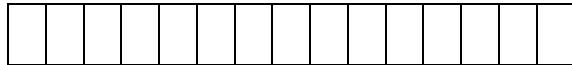
I. rész: mindenki által megoldandó feladatokat tartalmaz a társadalomismeret és a jelenismeret téma körökből

II. rész: két feladatsort tartalmaz:

- A. gazdasági ismeretek
- B. pszichológia

Kérjük, aláhúzással jelölje (fentebb) a vizsgázó, hogy a II. rész két feladatsorából melyiket választja. (Csak az egyik feladatsor megoldásáért kaphat pontot.)

Az írásbeli dolgozat végső pontszámát (maximum 75 pont) az I. rész (maximum 55 pont) és II. rész (maximum 20 pont) pontszámának összege adja meg.

I. rész

Társadalomismeret és jelenismérő

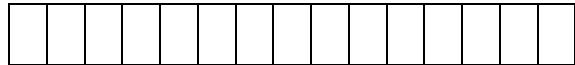
1. Esszé

Az alábbiakban két téma címét találja. Válasszon a megadott témákból egyet!

Foglalja össze gondolatait az adott témáról 20-25 soros esszé formájában! Fogalmazza meg saját véleményét, álláspontját, és érveljen mellette! Említsen néhány, a tartalmat alátámasztó vagy illusztráló példát, esetet!

(Csak az egyik téma kidolgozásáért jár pont.)

- A) „Nemcsak a húszéveseké a világ...” Nyugdíjas élet Magyarországon
B) „Hozza a gólya?” A gyermekvállalás kérdései a mai Magyarországon

15 pont

2. Elemzés

Az alábbiakban a munkanélküliség kezelésének, illetve a szociális gondoskodásnak egy sajátos formájáról, a közmunkáról olvashat. Elemezze a leírtakat 10-15 sorban a megadott szempontok alapján!

A szeptember elsejétől élő új közfoglalkoztatási rendszer mintaprogramja már Vas megyében is működik. Az úgynevezett Start Munkaprogram keretében a rendőrség 26, döntően hátrányos helyzetű és eddig bérpótló juttatásban részesült embert foglalkoztat.

Szeptember közepétől tisztítják az osztrák és szlovén államhatár Vas megyei szakaszát a „Határnyiladék-program” közfoglalkoztatottjai. A Vas Megyei Rendőr-főkapitányság 24 segédmunkásnak és két felügyelőnek ad munkát két hónapig. A határkövekkel jelzett határvonalon irtják a gazt és vágiák a bozótot napi 8 órában.

A szabályok szerint a szakképesítést és középfokú végzettséget sem igénylő munka esetén havonta bruttó 57 ezer forint jár a közfoglalkoztatottnak. A kifizetés hetente történik. A határnyiladékot tisztító brigád munkaruháját és eszközeit a rendőrség biztosítja. Ezeket a többségükben eddig bérpótló juttatásban részesülő embereket a munkaügyi központ támogatásával foglalkoztatják. Ahogy országosan, úgy Vas megyében is az a cél, hogy minél több, esetleg pont a szakképzettség hiánya miatt a versenyszférában elhelyezkedni nem tudó ember jusson munkához.

Forrás: A Szombathelyi Televízió Hírportálja (<http://www.tvszombathely.hu/hirek/kozfoglalkoztatas---hatarnyiladek-program-20110928>)

Szempontok:

- Milyen szempontok hívták életre a közmunka intézményét?
 - Kiknek nyújt lehetőséget a közfoglalkoztatás?
 - Milyen problémák merülhetnek fel a közmunkával kapcsolatban?

Válaszait indokolja!

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

.....

10 pont	
---------	--

3. Értelmezés

Az alábbi forrásokat és saját tapasztalatát is felhasználva értelmezze, majd járja körül az iskolaválasztás kérdését, kitérve a különböző szereplők (iskola, iskolafenntartók, szülők, gyerekek stb.) szempontjaira is!

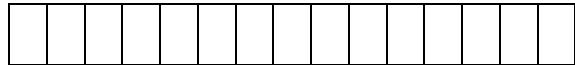
Kevés olyan ország van a világon, ahol annyira szabad az iskolaválasztás, mint Magyarországon. A rendszerváltás egyik nagy vívmánya – vélik sokan. A szelekció és szegregáció melegágya – vélik mások. A legtöbben viszont egyetértenek abban, hogy a szabad iskolaválasztás csak a szülők és gyerekek körére legyen érvényes, az iskolák viszont ne szemezzethessék a tanulók közt, lefölözve a legjobbakat.

Forrás: <http://www.koloknet.hu/?133-szabad-iskolavalasztas>

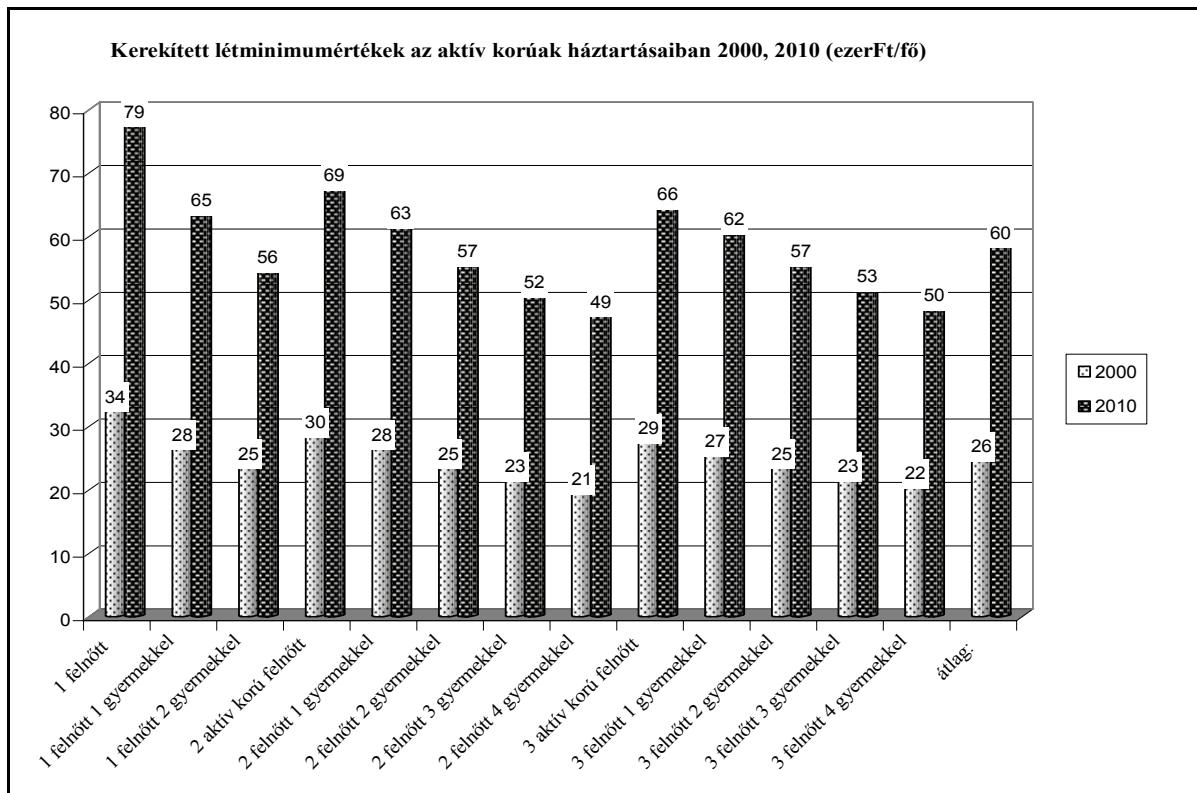
Az oktatással szembeni attitűdök (az adott állítással egyetértők %-a)

	ÁLLÍTÁS	1990	1995	1999	2002	2005
1.	A szülőnek joga van arra, hogy a gyerekét abba az iskolába írassa be, amelyiket a legjobbnak tartja.	67,3	89,2	82,8	84,4	74,5
2.	Mindenki adja a gyerekét abba az iskolába, amelyiknek a körzetébe tartozik, különben csak a kiváltságosak gyerekei kerülnek a jobb iskolákba.	29,1	9,1	14,8	12,8	22,4
	Nem tudja.	3,5	1,7	2,4	2,8	3,1
1.	A gyerekeket képességeik és tudásuk alapján minél előbb a nekik legmegfelelőbb iskolába kell adni.	67,8	76,4	71,3	73,6	71,6
2.	Az a jó, ha a gyerekek képességeiktől és tudásuktól függetlenül minél hosszabb ideig egy iskolában tanulnak.	25,9	17,4	24,2	21,2	24,4
	Nem tudja.	6,3	6,2	4,5	5,2	4,0

Forrás: Jelentés a magyar közoktatásról 2006. Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet, Budapest, 2006.

7 pont

Forrás: KSH adatok alapján

a) Értelmezze a létminimum fogalmát!

.....
.....
.....

b) Hány százalékkal nött a jelzett határok között a két gyermeket egyedül nevelők létközössége?

.....
.....
.....

c) Hányszorosára nőtt átlagosan a létkorralapított minimum érték a jelzett időszakban?

.....

d) Miért csökken az egy főre számolt léтminimumérték a gyerekek számának növekedésével azonos számú felnött esetén?

4 pont

5. Kiegészítés

Az alábbiakban az Európai Unióval kapcsolatos fogalom-meghatározásokat olvashat. Egészítse ki a mondatokat az odaillő fogalmakkal!

1. Az Európai Unió egyetlen közvetlenül megválasztott testülete a(z).....

....., amelynek egyik legfontosabb feladata a jogalkotás.

2. Az EU egyik legfontosabb testülete, amelyben az egyes tagállamokból kinevezett 27 biztos végzi a munkáját:

3. A(z) az uniós pénzügyek ellenőrzésével foglalkozik. Feladata az EU pénzügyi irányításának a fejlesztése és a közzényezek felhasználásáról történő jelentéstétel.

4. A(z) a 27 uniós tagállam tulajdonában áll. Hitelt vesz fel a tőkepiacokon, majd azt alacsony kamat mellett olyan projekteknél kölcsönzi ki, amelyek az EU-n belül, illetve a szomszédos vagy a fejlődő országokban infrastrukturális, energiaellátással kapcsolatos vagy környezeti fejlesztésekre irányulnak.

4 pont

6. Csoportosítás

Az alábbiakban a peres eljárások szereplőit soroltuk fel. Végezze el a csoportosítást, majd írja be a táblázat megfelelő cellájába az odaillő szereplők betűjelét. Vigyázzat! Lehet(nek) olyan résztvevő(k), aki(k) minden oszlopból szerepelhet(nek)!

A) Ügyész	E) Bíró
B) Vádlott	F) Szakértő
C) Alperes	H) Gyanúsított
D) Esküdt	

Polgári peres eljárás	Büntetőeljárás

Két olyan szereplőt is talál a felsoroltak között, akik nem szerepelhetnek a táblázatban. Kik ők, és miért nem illenek a táblázatba? Írja a betűjelüket a négyzetbe, és indokolja meg a választást!

1

Indoklás:

1

Indoklás-

.....
.....
.....
.....

4 pont

7. Fogalomfelismerés

Válassza ki, és karikázza be annak a meghatározásnak a betűjelét, amely az adott fogalomhoz tartozik!

1. Bilaterális

- A) Olyan (általában egyházi) oktatási forma, amely latin nyelven folyik.
 - B) Kétoldalú, például egymást kölcsönösen kötelező szerződés.
 - C) A Vatikánban született kiadványok összefoglaló jelzője.
 - D) Diplomáciai műszó, amely a kerekasztal-tárgyalásokon részt vevő felek ellenérdekeltségét fejezi ki.
 - E) Katonapolitikai kifejezés a veszélyesnek minősített területek elnevezésére.

2. Pluralizmus

- A) Plutarkhoszhoz köthető politikai-filozófiai kifejezés, az önkényuralomhoz való jogot jelenti.
 - B) Az egyszerűségre törekvés latin kifejezése.
 - C) Pénzpolitikai műszó, a növekvő gazdaság pénzügyi hatásaira utal.
 - D) A szakszervezetek bérvitákba való beleszólási jogát jelenti.
 - E) Az érdekek, ideológiák, értékek és nézetek sokféleségét elismerő felfogás, irányzat.

3. Szegregáció

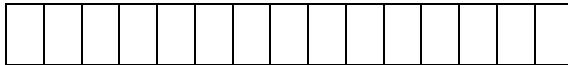
- A) Latinból átvett, magyarban meghonosodott szó, jelentése: szegezés.
 - B) Valamitől való elkülönülés, szét- vagy leválás.
 - C) A történelem során az emberiség által alkotott jogszabályok összefoglaló neve.
 - D) Demográfiai szakkifejezés, jelentése az egy területegységre jutó lakosok mérőszáma.
 - E) Egyenjogúsítás, függő helyzetből, alárendeltségből, elnyomás alól való felszabadulás.

3 pont

8. Fogalommeghatározás

Az alábbiakban a családi költségvetéssel, a család gazdálkodásával kapcsolatos aktuális problémáról lesz szó. Ebben az összefüggésben határozza meg az alábbi két fogalmat, majd tárja fel a közöttük lévő kapcsolatot!

- a) adósságspirál
 - b) árfolyamkockázat
 - c) kapcsolat a két fogalom között

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

4 pont

9. Érvelés

Olvassa el figyelmesen az alábbi írásokat, majd fogalmazzon meg két-két évet a szerencsejátékok létfogósultsága mellett, illetve ellen!

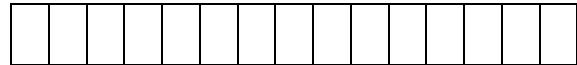
„77 milliárd forint volt a pénznyerő játékgépek tiszta árbevétele tavaly Magyarországon – derül ki a Szerencsejáték Szövetség adataiból. (...)

Hiába volt egy-két nagy nyeremény, 77 milliárd forint a gépekben maradt 2005-ben. A Szerencsejáték Szövetség adatai szerint tavaly összesen 10 százalékkal több pénzt veszítettek az emberek, mint egy évvel korábban. A vállalkozások bevétele annak ellenére nőtt, hogy tavaly szeptemberben 75 ezer forintról 100 ezer forintra emelkedett a játékgépek után havonta fizetendő adó mértéke. (...) Balatonföldvári Sándor elmondta még, hogy a játékgépeket működtető vállalkozások 2005-ben összesen 36,2 milliárd forint játekadót fizettek be a költségvetésbe, ami 20 százalékkal volt több az előző évinél.

Forrás: <http://www.rtlklub.hu/cikk/50231>

A felnőtt magyar lakosság 1,2 százaléka, azaz mintegy százezer ember szerencsejáték-függő - ismertette A játszászenvedély és felelős játékszervezés című kutatás egyik megállapítását Somorai László Budapesten; (...) A vizsgálat szerint a szerencsejáték-függők havonta átlagosan húszezer forintot költenek szenvedélyükre, de ennél magasabb összegek sem ritkák. A megkérdezettek szerint „az a játékfüggő, aki nem képes kontrollálni magát a szerencsejátékoknál, aki azért keresi a pénzt, hogy azt utána szerencsejátékra fordítsa”. (...) A kutatás kiterjedt a szenvedélybetegek családtagjainak véleményére, az öket érintő következményekre is. A függőkhöz közel álló rokonok többsége úgy nyilatkozott, hogy anyagi helyzete rosszabb lett a betegség megjelenése óta. A megkérdezettek a betegség kialakulásáért leginkább az egyént tették felelőssé, ezt a játékostársak követik, a játékszervező pedig a harmadik helyen áll.”

Forrás: http://hvg.hu/itthon/20100218_szerencsejatek_fuggok

4 pont

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

II. rész

Ismételten felhívjuk a figyelmét, hogy a II. rész két feladatsorából csak az egyiket kell megoldania, vagy a Gazdasági ismeretek vagy a Pszichológiai feladatsort!

A. Gazdasági ismeretek

1. Párosítás

Válassza ki, és írja a négyzetbe annak a meghatározásnak a betűjelét, amely az adott fogalomhoz tartozik!

1. Melyik jellemző vonatkozik a Kft.-re az alábbiak közül?

- A) Nem önálló jogi személyisége.
- B) A beltagok felelőssége korlátlan.
- C) Létrehozásának egyik feltétele, hogy legalább a törvényben meghatározott alaptőkével rendelkeznie kell.
- D) A kültagok felelőssége korlátozott.

2. Mi a nettó bér?

- A) A bruttó bér 40%-a.
- B) A bruttó bérből jogszabályok alapján történő terhelések levonása után fennmaradó összeg.
- C) A személyi jövedelemadó alapja.
- D) A bér reálértékét fejezi ki.

3. Mi a likviditás?

- A) A vállalkozás pénzeszközeinek nominálértékét fejezi ki.
- B) Folyadékokra jellemző tulajdonság.
- C) A vállalkozásba bevitt likvid eszközök felhasználásának hatékonyságát adja meg.
- D) Az eszközök, pénzeszközök gyors mozgósíthatóságát jelenti.

4. Melyik tulajdonság nem jellemző egy tiszteges vállalkozónak?

- A) Nyeréskedés
- B) Előbbre jutás vágya
- C) Önbizalom
- D) Profitorientáltság

4 pont

4 pont	
--------	--

☐											
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

2. Igaz-hamis

Döntse el az alábbi állításokról, hogy igazak vagy hamisak! Húzza alá a megfelelőt!

1. Adókedvezmény igénybevétele esetén az adófizetési kötelezettség megmarad, de az eredetileg meghatározottnál kisebb összegre vonatkozik.

Igaz**Hamis**

2. A nemzetgazdaság egyik legfontosabb mutatója a közösségi fogyasztás összege.

Igaz**Hamis**

3. A költségvetési szervezetek nonprofit szervezetként működnek, mert tevékenységükre nem jellemző a profitorientáltság.

Igaz**Hamis**

4. A marketingstratégia alapvető eleme a fogyasztói szükséglet meghatározása.

Igaz**Hamis**

2 pont	
---------------	--

3. Kiegészítés

Egészítse ki az alábbi meghatározásokat!

1. A lízing olyan ügylet, ahol két üzletfél, a és a meghatározott időre szerződést köt egymással.

2. A vállalkozó olyan személy, aki megteremti a termelési tényezők összhangját, vállal, és maximalizálásra törekszik.

3. A piac szereplői a és potenciális , valamint a

4. A használati érték egy árunak a fogyasztó számára hasznos összessége.

4 pont	
---------------	--

4. Elemzés

Elemezze az alábbi szöveget, majd 10-15 sorban válaszoljon az utána feltett kérdésre!

„Az Adidas új vezetője Bernard Tapie lett a 80-as évek közepén. Tőle származott az ötlet, hogy rappereknek küldjenek ajándékba Adidas-cipőket. Meg is született egy rapszám „Az én Adidasom” címmel a Run DMC-től. Napok alatt annyira népszerűvé vált a márka és a dal az USA-ban, hogy tömegek akartak maguknak Adidast.”

Forrás: <http://www.sikermarketing.hu/gerillamarketing.php>

„A gerillamarketing egészen egyszerűen annyit jelentett, hogy egy cég stratégiaileg hogyan mozog a piacon: a gerillastratégia pedig elsősorban a kis cégek sajátja volt. A gerillamarketing azonban az évtizedek alatt alakult – hasonlóan a marketing összes többi területéhez – és jutott el arra a pontra, amit ma leginkább jelent: olyan akció, amely bevállalós, meghökkentő, figyelemfelkeltő, és elsőre nem mindig derül ki róla, hogy mit is reklámoz.”

Forrás: <http://www.sikermarketing.hu/gerillamarketing.php>

Miért volt hatékony és átütő a leírt marketing?

Feleletében térijen ki a hatékony marketing jellemzőire és követelményeire!

Válaszát indokolja!

5 pont

5. Elemzés

Elemezze az alábbi szöveget, majd 10-15 sorban válaszoljon a feltett kérdésre a megadott szempontok szerint!

„Magyar InterCityt gyártanak Szolnokon.

Közel két évtized után ismét saját jármű gyártásába kezd a MÁV-Gépészeti Zrt. Szolnokon.

Az új InterCity személykocsit magyar mérnökök tervezik, belföldi és nemzetközi forgalomra egyaránt alkalmas lesz, és túlnyomó részben itthoni alkatrészkből készül. A MÁV-Start Zrt. használja majd a két új vagont, amelyek kétszáz kilométeres óránkénti sebességre lesznek képesek. A projekt révén lehetővé válik, hogy 1994 után ismét hazai tervezésű és gyártású személyvagon készüljön, magyar munkaerőt és beszállítókat foglalkoztatva.”

Forrás: <http://hetivalasz.hu/gazdasagimozaik/gazdasagi-mozaik-20110728-39858/>

Miért előnyös a nemzetgazdaság, illetve a vállalkozások számára egyaránt, ha a belföldi cégek erősödnek, és a hazai piac igényeihez alkalmazkodó termékeket gyártanak?

Az idézetből kiindulva mutassa be, milyen előnye származik a nemzetgazdaságnak, a nemzetgazdaság tagjainak az ilyen jellegű beruházásokból, fejlesztésekben a globalizáció világában!

Állítsa szembe a nemzeti értékeket, hagyományokat felkaroló vállalkozói magatartást a globalizált piac törvényeit követővel!

5 pont

B. Pszichológia

1. Esszé

Az alábbiakban két téma címét találja. Válasszon a megadott témakból egyet! Foglalja össze gondolatait az adott témáról 20-25 soros esszé formájában! Fogalmazza meg saját véleményét, álláspontját, és érveljen mellette! Említsen néhány, a tartalomat alátámasztó vagy illusztráló példát, esetet!

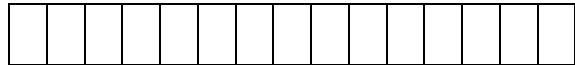
(Csak az egyik téma kidolgozásáért jár pont.)

A) Szerepkonfliktus a pszichológiában

Ismertesse, mit ért a pszichológia a szerepkonfliktus fogalma alatt! Milyen típusai vannak? Milyen módjait ismeri a szerepfeszültség csökkentésének?

B) A tudat fogalma és funkciói

Ismertesse a tudat fogalmát és funkcióit! Mutassa be részletesen a módosult tudatállapotot és elérésének módjait!

10 pont

2. Elemzés

Elemezze 5-10 sorban, hogy milyen hatásai vannak a televízióban sugárzott agresszív rajzfilmeknek az óvodáskorú gyermekek személyiségfejlődésére! Ismertesse, milyen hatást fejthetnek ki a gyermekek idősebb korában!

„A gyermek életét a családi élmények, a mitikus és vallásos történetek, illetve mesék határozzák meg, amelyek ösztönzik a képzőerejét. A gyerek így alakítja ki elképzéléseit a világ eredetéről, céljairól és a társadalmi együttélés szabályairól. A mesék nem a külvilágról akarnak hasznos ismereteket közölni, hanem a belső folyamatokról. Ez a valódi, ősi mesék célja. A világ azonban mintha megfordult volna. Míg a mozikban és a televízióban újságokban cinikusan 18 éven felülieknek! „jelöléssel” sugároznak minden sablonos akciófilmet, a mesének nevezett rajzfilmekből a mérhetetlen brutalitás, erőszak, gyakran burkolt pornográfia árad. Ezzel párhuzamosan pedig szaporodnak a már óvodáskorukban agresszív gyerekek, és egyre lejjebb tolódik a fiatalkorú, nem egyszer érthetetlenül brutális bűnelkövetők kora.”

Forrás: Varga Dóra: Az erőszakos rajzfilmek hatása a gyerekekre.

5 pont

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

3. Elemzés

Elemezze 5-10 sorban, miért reagálnak közömbösen a járókelők az egyértelmű vészhelyzetekben! Ismertesse a társas befolyásolásnak ezt a jelenségét!

„Több mint húsz járókelő sétált el segítségnyújtás nélkül egy haldokló New York-i hajléktalan mellett, akit akkor szúrtak le, amikor megmentett egy nőt utcai támadójától.”

Forrás: www.hvg.hu (2010. április 27.)

„Kínában milliók fejezték ki felháborodásukat, miután egy kétéves kisgyermek cserbenhagyásos gázolásáról és a járókelők közömbösségeiről szóló videofelvétel került az internetre, majd a televíziók adásába.

A kislányt egy szűk piaci utcában először egy fehér furgon csapta el, majd később egy másik kisteherautó hajtott át rajta. A felvétel tanúsága szerint időközben 18-an mentek el mellette, míg végül egy szemetet gyűjtő asszony vette a karjaiba, és adta át a közeli boltban nézelődő anyjának. A gyerek válságos állapotban, mély kómában van.”

Forrás: <http://www.parameter.sk/rovat/kulfold/2011/10/18/ketszer-gazoltak-el-egy-gyereket-tizennyolcan-mentek-el-mellette-segitsegny>

5 pont

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

I. rész Társadalomismeret és jelenismérő		Maximális pontszám	Elért pontszám
1. Esszé		15	
2. Elemzés		10	
3. Értelmezés		7	
4. Ábraelemzés		4	
5. Kiegészítés		4	
6. Csoportosítás		4	
7. Fogalomfelismerés		3	
8. Fogalommeghatározás		4	
9. Érvelés		4	
I. rész összesen		55	
II. rész			
A) Gazdasági ismeretek		Maximális pontszám	Elért pontszám
1. Párosítás		4	
2. Igaz-hamis		2	
3. Kiegészítés		4	
4. Elemzés		5	
5. Elemzés		5	
B) Pszichológia			
1. Esszé		10	
2. Elemzés		5	
3. Elemzés		5	
II. rész összesen		20	
Az írásbeli vizsgarész pontszáma		75	

Dátum

javító tanár

	elért pontszám egész számra kerekítve	programba bevitt egész pontszám
Feladatsor		

javító tanár

jegyző

Dátum: _____

Dátum: _____